

การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็ก  
ที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้า โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน  
อำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง\*

THE DEVELOPMENT OF A MODEL TO PROMOTE LANGUAGE  
DEVELOPMENT OF SUSPECTED CHILDREN HAS DELAYED  
COMMUNITY DEVELOPMENT THROUGH PARTICIPATION  
OF COMMUNITIES IN SAWAENG DISTRICT  
ANG THONG PROVINCE

เจตต์ชญญา บุญเฉลียว

Jatechanya Boonchaleo

ประภาเพ็ญ สุวรรณ

Prapapen Suwan

สุรีย์ จันทโมลี

Suree Chantamolee

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: j\_boonchaleo@yahoo.com

## บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านภาษาของเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้า และความต้องการในรูปแบบพัฒนาการด้านภาษาของเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้า 2) พัฒนารูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้า โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน 3) ประเมินรูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้า เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ระยะที่ 1 วิเคราะห์สถานการณ์ ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบ และระยะที่ 3 ประเมินและปรับปรุง จากผู้แทนชุมชนซึ่งประกอบด้วย พ่อ - แม่/ผู้ปกครอง ครูผู้ดูแล เจ้าหน้าที่สาธารณสุขอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) โดยใช้เทคนิค AIC และดำเนินการตามแผนกิจกรรม “รักลูก ผูกใจรักด้วยภาษา” เป็นเวลา 8 สัปดาห์ ผลการวิจัยพบว่า 1) สถานการณ์สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านภาษาของเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้า โดยสรุปว่า เด็กที่มีอายุน้อยมีพัฒนาการด้านภาษาล่าช้ากว่าเด็กที่อายุมาก เนื่องจากมีปัญหาทางด้านการสื่อสารและยังขาดความสนใจในการดำเนินกิจกรรม 2) การพัฒนารูปแบบ

---

\* Received 13 November 2020; Revised 11 January 2021; Accepted 18 January 2021



การส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้า ภาพรวมมีระดับความสนใจอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 53.74 ซึ่งส่งผลต่อพัฒนาการใช้คำอย่างมีจุดหมายเพิ่มขึ้นร้อยละ 22.39 ทำให้การใช้ประโยคเพื่อสื่อความหมายสูงขึ้นร้อยละ 31.35 และกลุ่มตัวอย่างไม่มีปัญหาหลังจากการประเมินโดยเครื่องมือ DSPM 3) การประเมินรูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้า พบว่า มีคะแนนค่าเฉลี่ย 83.35 และ 95.40 ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมที่สูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

**คำสำคัญ:** รูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษา, เด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้าด้านภาษา, การมีส่วนร่วมของชุมชน

## Abstract

The objectives of this research article were to; 1) study situation problems related to language development of children with suspected developmental delay and the needs of language development of children with suspected developmental delay; 2) develop a model for enhancing language development of children with suspected developmental delay by community participation; and 3) to assess a model for enhancing language development of children with suspected developmental delay by community participation. This was a mixed methods research which was conducted in three phases: Phase 1, Situation Analysis, Phase 2, Model Development, and Phase 3, Evaluation and Improvement from community representatives that including parents/guardians, teachers, village health volunteers (VHV.) by using AIC techniques and implemented an activity plan which using the activity set “Ruk Look Pook Jai Ruk Duay Pasa” for 8 weeks. The results showed as follow: 1) The situation problems related to language development of children with suspected developmental delay; in conclusion, younger children have a delay in language development than older children due to communication problems and lack of interest in performing activities. 2) The development of a model to promote language development of suspected children has delayed, overall, there was a 53.74 percent high level of interest, which resulted in a 22.39 percent increase in the use of objective words, 31.35 percent higher in the use of meaningful sentences, and the samples did not have language development problems after the assessment by the DSPM instrument. 3) Evaluation of a model to promote



language development of suspected children has delayed by community participation was found to have mean scores of 83.35 and 95.40 before and after the activity were significantly higher than before the activity was significantly different at 0.001.

**Keywords:** A Model for Enhancing Language Development, Children With Suspected Developmental Delay, Community Participation

## บทนำ

การวางรากฐานที่ดีมาตั้งแต่แรกเกิด คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ จึงกำหนดเป้าประสงค์การพัฒนาเด็กและเยาวชนในช่วงปี 2555 – 2559 ไว้ประการหนึ่ง คือ การพัฒนาเด็กและเยาวชนสู่ความมั่นคง แข็งแรง ดี มีสุข และสร้างสรรค์ ซึ่งเด็กควรได้รับการพัฒนาคุณภาพให้เหมาะสมตามช่วงวัย เช่น การได้รับบริการสาธารณสุข การเล่นเกม การพักผ่อน มีสุขภาพแข็งแรงทั้งด้านร่างกายและจิตใจ มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่เหมาะสมกับวัย มีคุณธรรมและจริยธรรม เป็นต้น (กระทรวงสาธารณสุข, 2558) รวมทั้งเป็นบทบาทที่พยาบาลสามารถปฏิบัติได้ทั้งในและนอกโรงพยาบาล ได้แก่ การติดตามพัฒนาการเด็ก และการให้คำแนะนำด้านการส่งเสริมพัฒนาการ เป็นต้น (พรทิพย์ ศิริบุรณพิพัฒนา, 2555) ซึ่งการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่ดีที่สุดสำหรับเด็กวัยก่อนเรียนนั้น คือ การเล่น ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงธรรมชาติและความต้องการของเด็ก โดยมุ่งให้เด็กได้พัฒนาความสามารถด้วยตนเอง อีกทั้งยังเป็นการปูพื้นฐานในการเตรียมความพร้อม เพื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต (นิรมัย คัมภีร์รักษา และอัจฉิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2552) จากปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาล้วนมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยจากพ่อแม่ ผู้ดูแล ปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ รวมถึงพฤติกรรมการเล่น และตัวเด็กเอง ที่ส่งผลต่อพัฒนาการเด็กในด้านต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแหล่งข้อมูลในการพัฒนาเด็กไทยได้ยั่งยืนต่อไปรวมทั้งใช้เป็นข้อมูลในการจัดบริการสุขภาพที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีเป็นเป้าหมายหนึ่งของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก (พัชรินทร์ อรุณรัதியการ, 2561) (The Global Goals for Sustainable Development) กระทรวงสาธารณสุขได้จัดทำแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) รวมถึงยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) องค์การอนามัยโลกพบว่า ร้อยละ 15 - 20 ของเด็กทั่วโลก มีพัฒนาการที่ผิดปกติ (ชรา เรื่องดารกานนท์, 2552) ในประเทศไทยได้มีการสำรวจพัฒนาการเด็กปฐมวัย โดยกรมอนามัยด้วยแบบคัดกรองพัฒนาการ Denver II จำนวน 4 ครั้ง เริ่มจากปี พ.ศ. 2542, 2547, 2550 และ 2553 พบเด็กปฐมวัยพัฒนาการไม่สมวัยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ร้อยละ 28.3, 28.0, 32.33 และ 29.71 ตามลำดับ และจากการสำรวจสุขภาพประชาชนไทยโดยการตรวจร่างกาย ครั้งที่ 4 พ.ศ. 2551 - 2552 พบว่าเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการ



ช้ากว่าวัยร้อยละ 20.1 (จินตนา พัทธพงศ์ธร, 2547) การสำรวจพัฒนาการเด็กอายุ 1 - 5 ปี ของสำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ในปี พ.ศ. 2550 ด้วยการใช้เครื่องมือ DENVER II ผลการประเมินพัฒนาการในด้านต่าง ๆ พบว่า ด้านที่มีปัญหาพัฒนาการล่าช้ามากกว่าด้านอื่น ๆ ได้แก่ ด้านภาษา โดยเฉพาะเด็กกลุ่มอายุ 4 - 5 ปี มีพัฒนาการล่าช้าถึงร้อยละ 64.5 จากการสำรวจสุขภาพประชาชนไทยโดยการตรวจร่างกาย ครั้งที่ 4 พ.ศ. 2551 - 2552 (สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, 2553) พบว่า พัฒนาการทางด้านภาษา เด็กอายุ 1 ปี ร้อยละ 4.5 ไม่สามารถพูดคำที่มีความหมายที่คุ้นเคย และร้อยละ 18.3 ไม่สามารถพูดคำที่มีความหมายอื่น ๆ เด็กปฐมวัยที่มีปัญหาด้านพัฒนาการ ย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพของบุคคลที่จะเป็นอนาคตของประเทศชาติ

จากสถานการณ์ปัจจุบันพบว่า จังหวัดอ่างทอง มีจำนวนเด็กเกิดจำนวน 2,323 คน ได้รับการคัดกรอง จำนวน 1,867 ร้อยละ 80.37 พบเด็กมีพัฒนาการสงสัยล่าช้าจำนวน 63 คน ร้อยละ 3.64 จากเด็กที่ได้รับการคัดกรอง และดำเนินการกระตุ้นพัฒนาการ (สำนักงานสาธารณสุขอ่างทอง, 2560) ดำเนินการประเมินพัฒนาการด้วยเครื่องมือ ด้วยเครื่องมือ DSPM /DAIM ถ้าไม่ผ่าน 1 ข้อขึ้นไป คือ เด็กที่สงสัยพัฒนาการล่าช้าดำเนินการฝึกทักษะ พ่อ แม่ ผู้ปกครองในการกระตุ้นพัฒนาการจำนวน 1 เดือน และกลับมาประเมินซ้ำ ถ้าไม่สามารถทำได้ เด็กกลุ่มนี้จัดอยู่ในกลุ่มเด็กพัฒนาการล่าช้า และทำการส่งต่อเพื่อตรวจพัฒนาการด้วยเครื่องมือ DENVER II ในจังหวัดอ่างทองพบว่า เด็กสงสัยพัฒนาการล่าช้าจำนวน 47 คน ได้รับการติดตามประเมินพัฒนาการถึงอายุ 5 ปี หลังจาก 5 ปี (Werker, J. F. & Desjardins, R. N., 2004) มีอายุ 8 - 10 เดือน รับรู้เสียงจากภาษาของ คนพูดอยู่รอบตัวและเด็กจะเลียนเสียงพยางค์เดียว อายุ 9 - 15 เดือน เด็กกลุ่มนี้ไม่ได้รับการประเมินซ้ำซึ่งผู้วิจัยได้พบปัญหาหลังอายุ 5 ปี ไม่ได้รับการประเมินพัฒนาการซ้ำทำให้เกิดปัญหาที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น เช่น ปัญหาการเรียน ปัญหาด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม ปัญหาสุขภาพ ตลอดจนปัญหาด้านการสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น ๆ ในครอบครัวและที่โรงเรียนทั้งเด็กและครอบครัวจะประสบปัญหาที่รุนแรงขึ้น ซึ่งการแก้ไขปัญหานี้ในระยะหลังจะกระทำได้ยาก สิ้นเปลืองทั้งเวลาและทรัพยากรทำให้เด็กเสียโอกาส แม้ว่าพื้นฐานความเป็นจริง เด็กที่มีปัญหาดังกล่าวส่วนใหญ่จะสามารถพัฒนาได้ตามปกติในภายหลัง แต่ผู้ปกครองควรตระหนักว่า ในวัยเด็กถ้าเด็กสามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้ดี ก็จะส่งเสริมการสร้างประสบการณ์ทางสังคมและการเรียนรู้ด้านอื่นได้อย่างรวดเร็วขึ้นด้วย เด็กที่พูดช้าบางรายอาจมีปัญหาดูตึง หูหนวก ซึ่งถ้าไม่ได้รับการแก้ไขโดยเร็ว อาจนำไปสู่ปัญหาทางด้านอารมณ์และพฤติกรรมได้ ในบางรายแม้ได้รับการแก้ไขจนกลายเป็นปกติในภายหลัง แต่การที่พูดได้ช้าอาจมีผลในระยะยาวต่อการเรียน โดยเฉพาะด้านการอ่าน การสะกดคำ และการเขียน (นิรชา เรืองดารกานนท์, 2554) ภาษาของเด็กจะพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ เช่น วุฒิภาวะ การทำงานของสมองและอวัยวะที่เกี่ยวข้องกับการออกเสียง เพศ สิ่งแวดล้อม ระดับการศึกษา อาชีพ และฐานะทางเศรษฐกิจของบิดามารดา รวมถึงสมาชิก



ภายในครอบครัว สิ่งเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการด้านภาษาของเด็ก จากการติดตามการดำเนินงานในพื้นที่ พบว่า การประเมินพัฒนาการล่าช้าเด็กด้านภาษาจังหวัดอ่างทอง ปี 2559 มีจำนวนเพิ่มขึ้น 2 คน จากปีที่ผ่านมา และในปี 2560 จำนวน 21 คน และในปี 2561 ในครึ่งปีแรกจำนวน 18 คน มีอัตราแนวโน้มเพิ่มขึ้นของจำนวนเด็กที่มีการสงสัยพัฒนาการล่าช้าในอัตราที่สูง (ประภัสสร ปรีเอี่ยม และธรรมบุญ รวีผ่อง, 2554) จากการทำงานการคัดกรองพัฒนาการในพื้นที่นั้น ส่วนใหญ่เป็นบทบาทของเจ้าหน้าที่ในการประเมินพัฒนาการเด็กที่มารับบริการในสถานบริการ ซึ่งขาดการมีส่วนร่วมของพ่อ แม่ ผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็ก ครู และพบว่า อสม.ส่วนใหญ่ยังไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมการดำเนินงานร่วมกับเจ้าหน้าที่และผู้ปกครองได้ ดังนั้น เพื่อเป็นการพัฒนาพ่อ แม่ ผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็ก ครู อสม. มีส่วนร่วมในการประเมิน และกระตุ้นพัฒนาการเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้าด้านภาษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมาย จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาการรูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้าชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน อำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง เพื่อเป็นการศึกษาพัฒนาการรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้าด้านภาษาให้เด็กมีพัฒนาการสมวัยมากขึ้น และเตรียมความพร้อมให้กับเด็กทางด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนของเด็กต่อไป

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านภาษาของเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้า และความต้องการในรูปแบบพัฒนาการด้านภาษาของเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้า
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้า โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
3. เพื่อประเมินรูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้า โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

### วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาการรูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้าชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน อำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง ครั้งนี้ตามขั้นตอนในการดำเนินการ ดังต่อไปนี้

การวิจัยแบบผสมผสานวิธีดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 วิเคราะห์สถานการณ์และความต้องการในการพัฒนารูปแบบ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็ก โดยประชากรกลุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่



กลุ่มที่ 1 ผู้ปกครองเด็กโดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกจากการคัดกรองด้วยเครื่องมือ DSPM ได้รับการประเมินพัฒนาการและมีบุตรที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้าด้านภาษา จำนวน 25 คน ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างในประเด็นที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาและความสำคัญของปัญหาและร่วมกันแก้ไขปัญหาในการป้องกันเด็กที่สงสัยพัฒนาการล่าช้าทางด้านภาษา

กลุ่มที่ 2 ครูผู้ดูแลเด็กในโรงเรียนอนุบาลของอำเภอสว่างหา โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกจากครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนอนุบาล จาก 4 โรงเรียน โรงเรียนละ 3 คน รวมจำนวน 12 คน ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็นที่เกี่ยวกับบทบาทผู้แทนครูผู้ดูแลเด็ก ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก โดยเน้นการฟัง พูด อ่าน เขียน โดยมีการคิดเป็นแกนสำคัญซึ่งการเรียนการสอนจะเป็นลักษณะที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมให้ได้มีโอกาสเลือกทำกิจกรรม การสนับสนุนให้เด็กแสดงความคิดเห็น ให้โอกาสเด็กในการสร้างความหมายจากการอ่าน เขียน โดยให้เด็กเป็นผู้เรียนอย่างกระตือรือร้น สนับสนุนให้ทดลองอ่าน เขียน ตอบสนองในทางบวก ซึ่งควมมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็กซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเรียนรู้ของเด็ก

กลุ่มที่ 3 กลุ่มเจ้าหน้าที่สาธารณสุข โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกจากเป็นพยาบาลวิชาชีพชำนาญการ ปฏิบัติงานคลินิกสุขภาพเด็กดีและผ่านการอบรมด้านประเมินพัฒนาการ จำนวน 6 คน ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็นที่เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่สงสัยพัฒนาการล่าช้า โดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขดำเนินการให้การช่วยดูแล สร้างเสริมความรู้ ความเข้าใจและให้ความชัดเจนให้กับผู้ปกครอง ครูผู้ดูแลเด็ก อสม. ในการดำเนินกิจกรรมพร้อมทั้งร่วมวางแผนในการดำเนินกิจกรรม

และกลุ่มที่ 4 อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านโดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกจากที่ได้ผ่านการอบรม “โครงการส่งเสริมพัฒนาการเด็กเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในโอกาสฉลองพระชนมายุ 5 รอบ 2 เมษายน 2558” และการใช้คู่มือประเมินเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) จำนวน 14 คน ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็นที่เกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็น ความเข้าใจ เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กและแนวทางแก้ไขปัญหาเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้าและเคยทำงานกับเด็กกลุ่มนี้สามารถตอบคำถามได้

**ระยะที่ 2 การพัฒนาแผนกิจกรรมและการทดลองใช้ เพื่อการส่งเสริมการพัฒนาการด้านภาษาในเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้าด้านภาษา** โดยใช้กระบวนการ AIC ประกอบด้วย 1) การพัฒนาแผนกิจกรรมการส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้า 2) การทดลองใช้แผนกิจกรรมฯ ที่ร่วมกันสร้างขึ้น โดยผู้วิจัยจัดเตรียมคู่มือการใช้ชุดกิจกรรม “รักลูก ผูกใจรักด้วยภาษา ใช้ระยะเวลาในช่วงเดือนมกราคม 2562 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2562 รวมทั้งสิ้น 8 สัปดาห์ ในการปฏิบัติกิจกรรมสัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 20 นาที



ระหว่างเวลา 9.00 น. - 9.20 น. รวมทั้งสิ้น 24 วัน จากผู้ปกครองและเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้าด้านภาษา

**ระยะที่ 3 ระยะติดตามผลในการใช้ชุดกิจกรรมการส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้า** โดยใช้แผนกิจกรรมไปวิเคราะห์ดังนี้ 1) แบบสอบถามผู้ปกครองเด็กและครูผู้ดูแลเด็ก เป็นแบบวัดความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการเด็กประกอบด้วยข้อคำถาม 20 ข้อ เป็นแบบ ถูก-ผิด โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ ตอบถูก ให้ 1 คะแนน ตอบผิด ให้ 0 คะแนน โดยมีคะแนนรวมทั้งหมด 20 คะแนน แบ่งเกณฑ์วัดระดับความรู้ตามเกณฑ์การตัดสินคะแนนได้ ดังนี้ แบบสอบถามผู้ปกครองเด็กและครูผู้ดูแลเด็ก เป็นแบบวัดความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติพฤติกรรมเลี้ยงดูเด็ก ประกอบด้วยข้อคำถาม 20 ข้อให้ตอบโดยให้เลือกตอบความบ่อยในการปฏิบัติพฤติกรรมมีเกณฑ์ในการให้คะแนนโดยประยุกต์ใช้เกณฑ์ของ Benjamin S. Bloom และคณะ (Bloom, B.S., et al. , 1986) 3) เครื่องมือประเมินพัฒนาการทางด้านภาษาของเด็กโดยใช้คู่มือ “รักลูก ผูกใจรักด้วยภาษา” ที่ผู้วิจัยและผู้ปกครอง ครูผู้ดูแลเด็ก ร่วมกันออกแบบและผ่านผู้เชี่ยวชาญและทดลองใช้กับการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการด้านภาษาของเด็กกลุ่มตัวอย่างก่อน - ระหว่าง และหลังการใช้แผนกิจกรรมฯ จำนวน 25 คน 4)แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ปกครองเด็ก และครูผู้ดูแลเด็กต่อกิจกรรมที่ได้รับจากการดำเนินงานตามแผนกิจกรรม ฯ ที่จัดขึ้น และ5) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อกิจกรรมต่าง ๆ ในช่วงการดำเนินโครงการตามแผนกิจกรรม ฯ เวลา 3 เดือน ของผู้ปกครองเด็ก และครูผู้ดูแลเด็ก

**การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ** โดยทำการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้าจำนวน 3 คน หรือความสอดคล้องระหว่างข้อความที่เขียนขึ้นกับนิยามศัพท์ที่กำหนดไว้ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) ได้ค่าความสอดคล้องภายใน IOC ตั้งแต่ .67 – 1.00

**การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง** การศึกษาครั้งนี้ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการศึกษาวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนของมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ตามรหัสโครงการที่ HE-WTU 542721 เอกสารรับรองเลขที่ WTU 2561/0019 วันที่ 24 ธันวาคม 2561 ผู้ดูแลสามารถยกเลิกการเข้าร่วมการวิจัยได้ตลอดเวลาโดยไม่มีผลต่อการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้าชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนอำเภอแวงหา จังหวัดอ่างทอง

**การเก็บรวบรวมข้อมูล** เมื่อผู้วิจัยได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยทำหนังสือถึงกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนในเขตตำบลแวงหา จังหวัดอ่างทอง พร้อมทั้งจัดหาผู้ช่วยเก็บข้อมูล โดยเป็นทีมงานผู้ช่วยวิจัย จำนวน 3 คน และชี้แจงแบบสอบถามให้ทราบโดยละเอียดเพื่อผู้ช่วยเก็บข้อมูลทุกคนปฏิบัติได้ตาม



แนวทางเดียวกัน ผู้วิจัยและผู้ช่วยเก็บข้อมูล พบกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มได้ หลังจากนั้นแนะนำตัวชี้แจงวัตถุประสงค์และขออนุญาตในการให้ตอบแบบสอบถามพร้อมทั้งชี้แจงการพิทักษ์สิทธิเมื่อกลุ่มตัวอย่างอนุญาต โดยผู้วิจัยดำเนินการร่วมกับผู้ช่วยวิจัยการเก็บข้อมูลจากแบบบันทึกสรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ โครงสร้างแบบปลายเปิดที่ดำเนินการตามกระบวนการ AIC 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นสร้างองค์ความรู้ (Appreciation :A) 2) ขั้นการสร้างแนวทางพัฒนา (Influence : I) และ 3) ขั้นการสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control : C) ทำการบันทึกการประชุมเชิงปฏิบัติการและประชุมกลุ่มย่อย แล้วนำมาบันทึกผลที่ได้จากการประชุมตามกระบวนการเทคนิค AIC พร้อมสัมภาษณ์เพิ่มเติมในประเด็นที่ยังไม่ชัดเจนแล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ความเข้าใจทางภาษาด้วยวิเคราะห์ ความเข้าใจทางภาษาของเด็กที่สงสัยพัฒนาการล่าช้าทางด้านภาษาต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยสถิติพื้นฐานได้แก่ จำนวน การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมทั้งการเปรียบเทียบความรู้และพฤติกรรมของผู้ปกครองครูผู้ดูแลเด็ก ระหว่างก่อนและหลังการทดลองด้วยสถิติทดสอบที (Paired - Samples t - test) พร้อมทั้งการวิจัยเชิงปริมาณเปรียบเทียบคะแนนความรู้และพฤติกรรม โดยใช้สถิติ Paired และเปรียบเทียบการพัฒนาทางภาษาก่อน - หลัง โดยใช้สถิติ (Repeated Measure ANOVA) ของความเข้าใจภาษาต่อไป

## ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยผู้วิจัยขอเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

**1. ศึกษาสถานการณ์สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านภาษาของเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้า และความต้องการในรูปแบบพัฒนาการด้านภาษาของเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้า โดยสรุปในแต่ละประเด็นดังนี้**

1.1 สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านภาษาของเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้า มีผลมาจากปัญหาพัฒนาการด้านภาษาของเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้า จำนวนมากมีปัญหาและเรียบเรียงลำดับของปัญหาดังนี้คือ ปัญหาการเลี้ยงดู (เจ้าหน้าที่สาธารณสุข, 2561) โดยผู้ที่เลี้ยงดูเด็กส่วนมากจะเป็นผู้สูงอายุไม่ใช่พ่อแม่เด็ก เนื่องจากพ่อแม่ต้องไปทำงานต่างจังหวัดนาน ๆ ถึงจะได้กลับบ้าน พร้อมทั้ง สัมภาษณ์ส่วนบุคคลอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ได้แสดงความคิดเห็นว่า ผู้ดูแลเด็กที่สูงอายุ มักจะไม่มีความรู้ และทักษะในการเลี้ยงดูเด็ก และพบว่าจะไม่มีการกระตุ้นพัฒนาการภาษาโดยการอ่านหนังสือซึ่งเป็นปัญหาค่อนข้างมากในเด็ก (อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน, 2561) พร้อมทั้ง ครูผู้ดูแลเด็กในโรงเรียน ได้แสดงความคิดเห็นว่า ครูผู้ดูแลเด็กหลายคนยังขาดประสบการณ์และการฝึกความรู้ทางด้านการคัดกรองพัฒนาการจึงยังไม่เกิดทักษะการปฏิบัติและความมั่นใจในการทำงาน (ครูผู้ดูแลเด็กในโรงเรียน, 2562) โดยสัมภาษณ์ส่วนบุคคล



ผู้ปกครองเด็กได้แสดงความคิดเห็นว่า ความสามารถในการกระตุ้นเด็กที่สงสัยให้กลับมีพัฒนาการสมวัยแต่ยังขาดผู้ให้คำปรึกษาและผู้ให้ความรู้ที่ถูกต้องในการประเมินพัฒนาการ ซึ่งส่งผลต่อการส่งเด็กไปโรงเรียนครูจะเป็นส่วนหนึ่งในการเสริมสร้างพัฒนาการด้านภาษาของเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้าได้ดีขึ้นได้ (ผู้ปกครองเด็ก, 2562)

1.2 ความต้องการในรูปแบบพัฒนาการด้านภาษาของเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้า พบว่าจากการศึกษาดูแลเด็กในโรงเรียนและการเฝ้าระวังการตรวจพัฒนาการเด็กในโรงเรียน รวมถึงกระบวนการกระตุ้นพัฒนาการเด็ก เพื่อเป็นแนวทางร่วมกันระหว่าง (ผู้ปกครองเด็ก, 2562) พร้อมทั้งร่วมกันแก้ไขปัญหาด้านพัฒนาการเด็ก พร้อมทั้งหาแนวทางในการสร้างคู่มือในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้าในเด็กปฐมวัยนำมาใช้ประโยชน์ จัดการเรียนรู้ ตั้งแต่การวางแผน การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในการเรียนรู้ (ครูผู้ดูแลเด็กในโรงเรียน, 2562) เป็นที่น่าสนใจ สนุกสนาน มีชีวิตชีวา มีความเป็นกันเองมากยิ่งขึ้น (อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน, 2561) เพื่อให้เด็กได้รับการคัดกรอง พัฒนาการได้อย่างถูกต้องและทั่วถึงและมีคู่มือที่ชัดเจนเข้าใจง่ายปฏิบัติได้จริง (เจ้าหน้าที่สาธารณสุข, 2561)

## 2. พัฒนารูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้า โดยสรุปได้ดังนี้

2.1 การพัฒนาการด้านความเข้าใจภาษาโดยรวมของกลุ่มทดลองหลังใช้ชุดกิจกรรม “รักลูก ผูกใจรัก ด้วยภาษา” มีความสนใจระดับสูง ร้อยละ 53.74 จากพื้นฐานเดิมโดยมีพัฒนาการการใช้คำอย่างมีจุดหมายสูงขึ้นร้อยละ 22.39 และการใช้ประโยคเพื่อสื่อความหมายสูงขึ้นร้อยละ 31.35 ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนเด็กที่มีการพัฒนาความเข้าใจภาษาโดยผู้ปกครองใช้ชุดกิจกรรม “รักลูก ผูกใจรัก ด้วยภาษา”

| ความเข้าใจภาษา                   | ก่อนการ   | หลังการ   | พัฒนาการ | ร้อยละ |
|----------------------------------|-----------|-----------|----------|--------|
|                                  | ทดลอง     | ทดลอง     |          |        |
|                                  | $\bar{x}$ | $\bar{x}$ |          |        |
| 1. การใช้คำอย่างมีจุดหมาย        | 5.71      | 7.00      | 1.29     | 22.39  |
| 2. การใช้ประโยคเพื่อสื่อความหมาย | 5.36      | 7.05      | 1.69     | 31.35  |
| รวม                              | 11.01     | 14.06     | 2.98     | 53.74  |

2.2 ความเข้าใจภาษาของกลุ่มทดลองหลังการใช้ชุดกิจกรรม “รักลูก ผูกใจรัก ด้วยภาษา” การทดลองกลุ่มทดลองมีความเข้าใจในการเรียนรู้ด้วยภาษา การใช้ประโยคจากการเล่านิทาน สำเนียงเสียงสัตว์และการรักลูก ผูกใจรักด้วยภาษา เพื่อการสื่อความหมายมีระดับความสนใจอยู่ในระดับสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 2



**ตารางที่ 2** จำนวนเด็กก่อนและหลังส่งเสริมความเข้าใจด้านภาษาโดยผู้ปกครองใช้ชุดกิจกรรม “รักลูก ผูกใจรัก ด้วยภาษา”

| ความเข้าใจภาษา                   | ก่อนการทดลอง |      | หลังการทดลอง |      | D <sup>-</sup> | S.D  | t     | p     |
|----------------------------------|--------------|------|--------------|------|----------------|------|-------|-------|
|                                  | $\bar{X}$    | S    | $\bar{X}$    | S    |                |      |       |       |
| 1. การใช้คำอย่างมีจุดมุ่งหมาย    | 5.71         | 1.20 | 7.00         | 1.18 | 1.29           | 0.45 | 13.90 | <0.01 |
| 2. การใช้ประโยคเพื่อสื่อความหมาย | 5.36         | 0.92 | 7.05         | 0.89 | 1.69           | 0.55 | 15.00 | <0.01 |
| รวม                              | 11.07        | 2.11 | 14.04        | 1.93 | 2.98           | 0.84 | 17.61 | <0.01 |

2.3 ความเข้าใจภาษาของกลุ่มทดลองหลังใช้ชุดกิจกรรม “รักลูก ผูกใจรัก ด้วยภาษา” พบว่ามีพัฒนาการที่ดีขึ้นทุกสัปดาห์ทั้งด้านการใช้คำอย่างมีจุดมุ่งหมายและด้านการใช้ประโยคในการสื่อสาร ดังตารางที่ 3

**ตารางที่ 3** จำนวนเด็กที่มีการส่งเสริมความเข้าใจภาษาของผู้ปกครองโดยใช้ชุดกิจกรรม “รักลูก ผูกใจรัก ด้วยภาษา”

| ความเข้าใจภาษา                   | สัปดาห์ที่ |    |    |    |    |    |    |    |
|----------------------------------|------------|----|----|----|----|----|----|----|
|                                  | 1          | 2  | 3  | 4  | 5  | 6  | 7  | 8  |
| 1. การใช้คำอย่างมีจุดมุ่งหมาย    | 15         | 17 | 17 | 18 | 19 | 22 | 23 | 24 |
| 2. การใช้ประโยคเพื่อสื่อความหมาย | 17         | 18 | 19 | 20 | 21 | 22 | 23 | 24 |

2.4 การมีส่วนร่วมผู้ปกครองในการปฏิบัติชุดกิจกรรม “รักลูก ผูกใจรัก ด้วยภาษา” ที่มีความสามารถในการใช้คำอย่างร่วมกับผู้ปกครองเพิ่มมากขึ้นทุกสัปดาห์ในช่วงที่ดำเนินกิจกรรม จำนวน 8 สัปดาห์ ดังตารางที่ 4

**ตารางที่ 4** จำนวนเด็กที่สามารถใช้คำที่บันทึกโดยผู้ปกครองขณะปฏิบัติกิจกรรมในชุดกิจกรรม “รักลูก ผูกใจรัก ด้วยภาษา”

| ความสามารถใช้คำ                           | สัปดาห์ที่ |    |    |    |    |    |    |    |
|-------------------------------------------|------------|----|----|----|----|----|----|----|
|                                           | 1          | 2  | 3  | 4  | 5  | 6  | 7  | 8  |
| 1. ความสามารถในการใช้คำอย่างมีจุดมุ่งหมาย | 16         | 18 | 18 | 21 | 22 | 22 | 23 | 24 |
| 2. ไม่สามารถใช้คำอย่างมีจุดมุ่งหมาย       | 9          | 7  | 7  | 4  | 3  | 3  | 2  | 1  |

2.5 จำนวนเด็กที่ตั้งใจร่วมกับผู้ปกครองในการปฏิบัติชุดกิจกรรม “รักลูก ผูกใจรัก ด้วยภาษา” ที่ตั้งใจฟังและทำกิจกรรมเพื่อให้ประสบความสำเร็จเพิ่มมากขึ้นทุกสัปดาห์ และส่วนใหญ่ตั้งใจฟังและร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมอย่างตั้งใจเพื่อให้ประสบผลสำเร็จ ดังตารางที่ 5



**ตารางที่ 5** จำนวนเด็กที่ตั้งใจฟังในการดำเนินกิจกรรม “รักลูก ผูกใจรัก ด้วยภาษา” ร่วมกับผู้ปกครอง

| การตั้งใจฟัง                                               | สัปดาห์ที่ |    |    |    |    |    |    |    |
|------------------------------------------------------------|------------|----|----|----|----|----|----|----|
|                                                            | 1          | 2  | 3  | 4  | 5  | 6  | 7  | 8  |
| 1. การตั้งใจฟังและทำกิจกรรมเพื่อให้ประสบผลสำเร็จ           | 19         | 19 | 20 | 20 | 21 | 22 | 23 | 24 |
| 2. ไม่ตั้งใจฟังและไม่ทำกิจกรรมทำให้กิจกรรมไม่ประสบผลสำเร็จ | 6          | 6  | 5  | 5  | 4  | 3  | 2  | 1  |

2.6 จำนวนเด็กที่เข้าใจความหมายของคำและประโยคในการดำเนินกิจกรรม “รักลูก ผูกใจรัก ด้วยภาษา” โดยรวมจำนวนเด็กปฐมวัยที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้าด้านภาษาที่เข้าใจความหมายของคำและประโยคในการดำเนินกิจกรรม “รักลูก ผูกใจรัก ด้วยภาษา” ร่วมกับผู้ปกครองเพิ่มมากขึ้นตามจำนวนสัปดาห์ที่ดำเนินกิจกรรม ดังตารางที่ 6

**ตารางที่ 6** จำนวนเด็กที่มีการสนทนาได้ตลอดการทำกิจกรรมในช่วงการดำเนินกิจกรรม “รักลูก ผูกใจรัก ด้วยภาษา” ร่วมกับผู้ปกครอง

| พฤติกรรมการสนทนาได้ตอบ                    | สัปดาห์ที่ |    |    |    |    |    |    |    |
|-------------------------------------------|------------|----|----|----|----|----|----|----|
|                                           | 1          | 2  | 3  | 4  | 5  | 6  | 7  | 8  |
| 1. การตั้งใจในการสนทนาได้ตลอดการทำกิจกรรม | 18         | 18 | 19 | 20 | 22 | 23 | 24 | 24 |
| 2. ไม่ตั้งใจสนทนาได้ตลอดการทำกิจกรรม      | 7          | 7  | 6  | 5  | 3  | 2  | 1  | 1  |

**3. ประเมินรูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้า โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า**

3.1 ความพึงพอใจในการดำเนินกิจกรรม “รักลูก ผูกใจรัก ด้วยภาษา” ร่วมกับผู้ปกครองในสัปดาห์ที่ 1 กิจกรรมเรียนรู้ด้วยภาษา และ สัปดาห์ที่ 4 สัปดาห์ที่ 5 กิจกรรมสำเนียงเสียงสัตว์ มีความพึงพอใจมาก รองลงมาคือสัปดาห์ที่ 2 กิจกรรมโลกกว้างในนิทาน ส่วนสัปดาห์ที่ 6 ถึง สัปดาห์ที่ 8 สรุปกิจกรรมความเข้าใจภาษา เด็กมีความพึงพอใจเป็นอันดับสุดท้าย จำนวน 24 คน และ 23 คน ตามลำดับ ดังตารางที่ 7

| ตารางที่ 7 ความพึงพอใจในการ ดำเนินกิจกรรม “รักลูก ผูกใจรัก ด้วยภาษา” |  | สัปดาห์ที่ |    |    |    |    |    |    |    |
|----------------------------------------------------------------------|--|------------|----|----|----|----|----|----|----|
| ความพึงพอใจในการดำเนินกิจกรรม                                        |  | 1          | 2  | 3  | 4  | 5  | 6  | 7  | 8  |
| มาก                                                                  |  | 25         | 24 | 24 | 25 | 25 | 23 | 23 | 23 |
| ปานกลาง                                                              |  | 0          | 1  | 1  | 0  | 0  | 1  | 1  | 1  |
| น้อย                                                                 |  | 0          | 0  | 0  | 0  | 0  | 1  | 1  | 1  |



3.2 การเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กที่สงสัยพัฒนาการล่าช้าทางภาษาของผู้ปกครองเด็กก่อนดำเนินกิจกรรมมีระดับความรู้เฉลี่ยเท่ากับ 18.14 และหลังเข้าร่วมกิจกรรมมีระดับความรู้เพิ่มขึ้นเฉลี่ยเท่ากับ 19.56 เมื่อทดสอบความแตกต่างทางสถิติ พบว่าคะแนนเฉลี่ยของระดับความรู้พัฒนาการเด็กมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ( $p < 0.001$ ) ดังตารางที่ 8

**ตารางที่ 8** การเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กที่สงสัยพัฒนาการล่าช้าทางภาษาของผู้ปกครองเด็กก่อนและหลัง เข้าร่วมกิจกรรม

| ระดับความรู้      | $\bar{X}$ | S.D  | t     | P-value |
|-------------------|-----------|------|-------|---------|
| ก่อนดำเนินกิจกรรม | 18.14     | 0.56 | -7.52 | <0.001  |
| หลังดำเนินกิจกรรม | 19.56     | 0.58 |       |         |

3.3 การเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนความรู้การพัฒนาการเด็กที่สงสัยพัฒนาการล่าช้าทางภาษาของครูผู้ดูแลเด็กก่อนดำเนินกิจกรรมมีระดับความรู้เฉลี่ยเท่ากับ 19.50 และหลังเข้าร่วมกิจกรรมมีระดับความรู้เพิ่มขึ้นเฉลี่ยเท่ากับ 19.83 เมื่อทดสอบความแตกต่างทางสถิติ พบว่าระดับความรู้พัฒนาการเด็กมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่  $p < 0.001$  ดังตารางที่ 9

**ตารางที่ 9** การเปรียบเทียบความแตกต่างระดับความรู้การพัฒนาการเด็กที่สงสัยพัฒนาการล่าช้าทางภาษาของครูผู้ดูแลเด็กก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม

| ระดับความรู้      | $\bar{X}$ | S.D  | t     | P-value |
|-------------------|-----------|------|-------|---------|
| ก่อนดำเนินกิจกรรม | 19.50     | 0.52 | -2.34 | <0.001  |
| หลังดำเนินกิจกรรม | 19.83     | 0.38 |       |         |

## อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้าชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน อำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง โดยสรุปว่าจากสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านภาษาของเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้า มีผลมาจากปัญหาพัฒนาการด้านภาษาของเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้า จำนวนมากมี ปัญหาและเรียบเรียงลำดับของปัญหาดังนี้คือ ปัญหาการเลี้ยงดู โดยผู้ที่เลี้ยงดูเด็กส่วนมากจะเป็นผู้สูงอายุไม่ใช่พ่อแม่เด็ก สอดคล้องกับการศึกษาของสกวรัตน์ เทพรักษ์ และคณะ ได้ศึกษา ปัจจัยด้านการเลี้ยงดูของผู้ปกครองและการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการส่งเสริมการเจริญเติบโต และพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในเขตสาธารณสุขที่ 4 และ 5 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเจริญเติบโตของเด็กปฐมวัย ตามดัชนีส่วนสูงตามเกณฑ์อายุ ได้แก่ ผู้เลี้ยงดูเด็ก และดัชนีน้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูงได้แก่ สถานภาพสมรส และลักษณะครอบครัว สำหรับ



ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเจริญเติบโตของเด็กปฐมวัยช่วงอายุ 3 – 5 ปี ตามดัชนีน้ำหนักตามเกณฑ์อายุและตามแบบดัชนีน้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูง ได้แก่คะแนนการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งจากผลการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาเนื่องจากพ่อแม่ต้องไปทำงานต่างจังหวัดนาน ๆ ถึงจะได้กลับบ้าน พร้อมทั้ง ผู้ดูแลเด็กที่สูงอายุ มักจะไม่มีความรู้และทักษะในการเลี้ยงดูเด็ก และพบว่าจะไม่มีการกระตุ้นพัฒนาการภาษาโดยการอ่านหนังสือ ซึ่งเป็นปัญหาค่อนข้างมากในเด็ก ครูผู้ดูแลเด็กหลายคนยังขาดประสบการณ์และการฝึกความรู้ทางด้านการคัดกรองพัฒนาการจึงยังไม่เกิดทักษะการปฏิบัติและความมั่นใจในการทำงานความสามารถในการกระตุ้นเด็กที่สงสัยให้กลับมีพัฒนาการสมวัยแต่ยังขาดผู้ให้คำปรึกษาและผู้ให้ความรู้ที่ถูกต้องในการประเมินพัฒนาการ ซึ่งส่งผลต่อการส่งเด็กไปโรงเรียนครูจะเป็นส่วนหนึ่งในการเสริมสร้างพัฒนาการด้านภาษาของเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้าได้ดีขึ้นได้ (สกวรัตน์ เทพรัักษ์ และคณะ, 2557) สอดคล้องกับ Cohen & Uphoff การมีส่วนร่วม อย่างจริงจังของครอบครัวเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการสร้างพลังใจ การพัฒนาศักยภาพของคนไปจุดสูงสุดนั้นต้องผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เรียนรู้ให้เกิดความสามารถใหม่ ๆ ทำให้เกิดการพัฒนาทักษะและความสามารถนำไปสู่การรับรู้ความสามารถของตน และพฤติกรรมในการดูแลเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ (Cohen, J. M. & Uphoff, N. T., 1981); (Dunst, C. J. & Triette, C. M., 1996) จากการศึกษาดูแลเด็กในโรงเรียนและการเฝ้าระวังการตรวจพัฒนาการเด็กในโรงเรียน รวมถึงกระบวนการกระตุ้นพัฒนาการเด็ก เพื่อเป็นแนวทางการร่วมกันระหว่าง พร้อมทั้งร่วมกันแก้ไขปัญหาด้านพัฒนาการเด็ก พร้อมทั้งหาแนวทางในการสร้างคู่มือในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้าในเด็กปฐมวัยนำมาใช้ประโยชน์ (จัดการเรียนรู้ ตั้งแต่การวางแผนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในการเรียนรู้ เป็นที่น่าสนใจสนุกสนาน มีชีวิตชีวา มีความเป็นกันเองมากยิ่งขึ้น เพื่อให้เด็กได้รับการคัดกรอง พัฒนาการได้อย่างถูกต้องและทั่วถึงและมีคู่มือที่ชัดเจนเข้าใจง่ายปฏิบัติได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับสุมาลี จรุงจิตตานุสนธิ์ ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการเฝ้าระวังและส่งเสริมเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการล่าช้าในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ความครอบคลุมของการตรวจพัฒนาการและเข้าถึงบริการของเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้าเพิ่มขึ้น ทำให้เด็กได้รับการกระตุ้น และส่งเสริม จนเด็กมีพัฒนาการปกติ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความเข้าใจในการเฝ้าระวังพัฒนาการเด็ก มีระบบทะเบียนให้เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ได้ติดตาม ช่วยในการเฝ้าระวังเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้า ทำให้ได้รูปแบบการเฝ้าระวังและส่งเสริมเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการล่าช้าที่เหมาะสม (สุมาลี จรุงจิตตานุสนธิ์, 2560)

การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้าโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า ส่งผลต่อเพิ่มขึ้นทุก ๆ สัปดาห์นั้น เป็นผลจากการที่ พ่อแม่ ผู้ปกครองและครูผู้ดูแลเด็ก ได้ให้การดูแลเด็กดีขึ้นและได้ใช้ชุดกิจกรรม “รักลูกผูกใจรักด้วยภาษา” ทำให้เด็กมีพัฒนาการทางภาษาดีขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งตรงกับข้อเสนอแนะเร่งด่วนเพื่อพัฒนาและจัดการการศึกษาปฐมวัยไทย ที่จะส่งเสริมการอ่านก่อนนอน ส่งเสริมให้เด็กทำ



กิจกรรมกับพ่อแม่ เพื่อเพิ่มความอบอุ่นให้กับครอบครัว และสามารถช่วยเหลือตนเองได้ในชีวิตประจำวัน “และข้อเสนอเกี่ยวกับ” เร่งรัดปรับปรุงคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ส่งเสริมให้มีศูนย์เด็กเล็กที่มีคุณภาพในชุมชน ให้การสนับสนุนศูนย์เด็กเล็ก ทั้งการพัฒนาคุณภาพหลักสูตรสถานศึกษา คุณภาพผู้ดูแลเด็กรวมทั้งสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการเลี้ยงดูสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุมาลี จรุงจิตตานุสนธิ์ ได้ศึกษาการพัฒนาการพัฒนารูปแบบการเฝ้าระวังและส่งเสริมเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการล่าช้าในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ความครอบคลุมของการตรวจพัฒนาการและเข้าถึงบริการของเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้าเพิ่มขึ้น ทำให้เด็กได้รับการกระตุ้น และส่งเสริม จนเด็กมีพัฒนาการปกติ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความเข้าใจในการเฝ้าระวังพัฒนาการเด็ก มีระบบทะเบียนให้เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ได้ติดตาม ช่วยในการเฝ้าระวังเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้า ทำให้ได้รูปแบบการเฝ้าระวังและส่งเสริมเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการล่าช้าที่เหมาะสม (สุมาลี จรุงจิตตานุสนธิ์, 2560)

การประเมินรูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้า พบว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่อไปนี้ตามวัตถุประสงค์ ของการวิจัย 1) ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการเด็กของ พ่อ แม่ ผู้ปกครองและครูผู้ดูแลเด็ก หลังการทดลองใช้แผนกิจกรรมฯ ดีขึ้นกว่าก่อนการทดลองใช้แผนกิจกรรมอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ ( $P < 0.01$ ) 2) พฤติกรรมการดูแลเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้า ของ พ่อ แม่ ผู้ปกครองและครูผู้ดูแลเด็ก หลังการทดลองใช้แผนกิจกรรมฯ สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองใช้อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ ( $P < 0.01$ ) และ 3) พัฒนาการของเด็กกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับ “การใช้คำอย่างมีความหมาย” และ “การใช้ประโยคเพื่อสื่อความหมาย” ดีกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ ( $P < 0.01$ ) โดยสอดคล้องกับการศึกษาของอรุณศรี กัณวเศรษฐ์ พบว่าค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการทดสอบความรู้ของผู้ดูแลเด็กก่อนเข้า โปรแกรมฯ กับ ภายหลังเข้าร่วมโปรแกรมฯ ได้มีผลทำให้ทั้งสองกลุ่มมีความรู้ และพฤติกรรมการดูแลเด็กดีขึ้นกว่าก่อนการทดลองใช้แผนกิจกรรมฯ ที่ผ่านการอบรมให้มีทักษะการคัดกรองและประเมินพัฒนาการด้วยแบบคัดกรองพัฒนาการสามารถดำเนินการคัดกรองและประเมินพัฒนาการเด็กได้อย่างมีคุณภาพ (อรุณศรี กัณวเศรษฐ์, 2560) พร้อมทั้งการมีส่วนร่วมของผู้ดูแลและพยาบาลจึงน่าจะมีผลส่งเสริมการพัฒนาการด้านภาษาของเด็กได้โดย พยาบาลและผู้ดูแลร่วมกันกำหนดปัญหา วิเคราะห์ปัญหา และวางแผนการแก้ไขปัญหาเฉพาะของเด็ก แต่ละคน หากวิธีการใดเกินความสามารถของผู้ดูแล ผู้ดูแลสามารถแจ้งพยาบาลเพื่อให้ช่วยเข้ามาช่วยแก้ไข ปัญหา ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2553 พบว่าการส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่มีพัฒนาการด้านภาษาล่าช้ามีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในเด็กชาย ที่มีพัฒนาการด้านภาษาล่าช้ามากกว่าเด็กหญิง เพราะเด็กชายในช่วงปฐมวัยจะยึดลักษณะและพฤติกรรม ของพ่อเป็นสำคัญตามลำดับ (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2553)



## สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิเคราะห์และอภิปรายผลในงานวิจัยครั้งนี้ ได้ชี้ให้เห็นว่าระดับของนโยบายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานการศึกษาที่ดูแลโรงเรียนอนุบาลต่าง ๆ ควรมีนโยบายให้มีการจัดกิจกรรมการพัฒนาด้านภาษาและความสำคัญต่อการพัฒนาการเด็กให้เหมาะสมกับวัยและมีการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กและจัดให้เกิดความร่วมมือระดับโรงเรียนและผู้ปกครองเด็กในการส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้า พร้อมทั้งโรงเรียนดำเนินกิจกรรมเรื่องพัฒนาการด้านภาษาและร่วมพิจารณาความเพียงพอในการดำเนินกิจกรรมและความเหมาะสมร่วมกับบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขในการส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็กที่สงสัยหรือมีพัฒนาการล่าช้า อีกทั้งในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาการเด็กร่วมกับผู้ปกครองควรใช้ภาษาที่ผู้ปกครองเข้าใจได้ง่าย เพื่อให้ผู้ปกครองเกิดความเข้าใจและสามารถเข้าร่วมกิจกรรมเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และเกิดความเข้าใจที่ตรงกันไม่เกิดความสับสนและเกิดความคับข้องใจขณะดำเนินกิจกรรม ถ้าผู้ปกครองเกิดความเข้าใจและมีความมั่นใจในการกิจกรรมจะทำให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างมีคุณภาพและประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรม และต้องความร่วมมือจากผู้ปกครองเป็นอย่างดี แม้ว่าในระยะแรกผู้ปกครองยังไม่เข้าใจและเห็นว่าเป็นเรื่องยุ่งยาก เพิ่มภาระงานแต่หลังจากได้สอบถาม จากการพบปะโดยตรงและการพูดคุยกับผู้วิจัยโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้ปกครองด้วยกันเองแล้วประกอบกับความคาดหวังว่าบุตรหลานของตนจะสามารถพัฒนาขึ้นได้ ทำให้ผู้ปกครองเกิดความไว้วางใจและเข้าใจเพิ่มมากขึ้นและรู้สึกมีความสุข สนุกกับการได้สามารถทำกิจกรรมร่วมกับบุตรหลาน ยิ่งเมื่อเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของบุตรหลานในด้านการใช้ภาษาที่ทำให้ผู้ปกครองเกิดความสนใจเพิ่มมากขึ้น ข้อเสนอแนะจากข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่ารูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้าโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน อำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทองที่พัฒนาขึ้นนี้มีประสิทธิภาพในการกระตุ้นพัฒนาการทางภาษาของเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้าในระดับหนึ่ง ควรจะได้ประยุกต์รูปแบบๆ นี้ในนักเรียนอนุบาลของโรงเรียนอื่น ๆ ที่สงสัยว่ามีพัฒนาการล่าช้า ซึ่งควรมีศึกษาถึงทดลองพัฒนาความสามารถด้านการฟังและการพูดที่สงสัยพัฒนาการล่าช้าทางภาษาด้วยเทคนิคด้านอื่น ๆ เช่น นำแนวคิดทักษะชีวิตมาประยุกต์ด้านพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เกมส์ หรือบทบาทสมมติ พร้อมทั้งการดำเนินกิจกรรมควรเพิ่มศักยภาพในการเรียนรู้เพื่อให้ศึกษาความคงอยู่ของความสามารถด้านฟังและการพูดและพัฒนาความสามารถเด็กด้านภาษาให้มากขึ้นใช้นวัตกรรมหรือเทคโนโลยีมาใช้ในการเสริมกระตุ้นการเรียนรู้ เช่น นวัตกรรมด้าน แสง สี เสียง ดนตรี มาพัฒนากระบวนการคิดแบบง่ายๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการเรียนรู้ต่อไป



## เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นา.
- ครูผู้ดูแลเด็กในโรงเรียน. (13 มกราคม 2562). รูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้าโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน. (เจตต์ชัยญา บุญเฉลียว, ผู้สัมภาษณ์)
- จินตนา พัทธพงศ์ธร. (2547). รายงานการวิจัยสถานการณ์และปัจจัยทางประชากรที่มีผลต่อพัฒนาการเด็กปฐมวัยของประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลกุมารเวชศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เจ้าหน้าที่สาธารณสุข. (8 ธันวาคม 2561). รูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้าโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน. (เจตต์ชัยญา บุญเฉลียว, ผู้สัมภาษณ์)
- ชรา เรืองดารกานนท์. (2552). รายงานการสำรวจสุขภาพประชาชนไทยโดยการตรวจร่างกาย ครั้งที่ 4 พ.ศ. 2551 - 2552 สุขภาพเด็ก. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- ทศพร คำผลศิริ และคณะ. (2553). การพัฒนารูปแบบการดูแลระยะยาวแบบบูรณาการโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองไม่ได้. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นิตยา คชภักดี. (2551). พัฒนาการเด็ก. ใน นิขรา เรืองดารกานนท์ (บรรณาธิการ) ตำราพัฒนาการและพฤติกรรมเด็ก. กรุงเทพมหานคร: บริษัท โฮลิสติก พับลิชชิ่ง จำกัด.
- นิรชา เรืองดารกานนท์. (2554). ปัจจัยที่กระทบต่อพัฒนาการของเด็ก ใน ทิพวรรณหรรษา คุณาชัยและคณะ (บรรณาธิการ) ตำราพัฒนาการและพฤติกรรมเด็กสำหรับเวชปฏิบัติทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: มรรมพัฒนาการและพฤติกรรมเด็ก.
- นิรมัย คุ่มรักษา และอัจจิมา ศิริพิบูลย์ผล. (2552). คู่มือการจัดกิจกรรมสำหรับพ่อแม่เด็กอายุ 0-5 ปี. กรุงเทพมหานคร: ปิยอนด์ พับลิชชิ่ง.
- ประภัสสร ปรีเอี่ยม และธรรมบุญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็กสำหรับเด็กพัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.
- ผู้ปกครองเด็ก. (23 มกราคม 2562). รูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้าโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน. (เจตต์ชัยญา บุญเฉลียว, ผู้สัมภาษณ์)



- พรทิพย์ ศิริบุรณพิพัฒนา. (2555). การพยาบาลเด็ก เล่ม 2 (การพยาบาลผู้ป่วยเด็กที่มีความผิดปกติทางอายุรกรรมในระบบต่าง ๆ). นนทบุรี: สถาบันพระบรมราชชนกกระทรวงสาธารณสุข.
- พัชรินทร์ อรุณรัตติยากร. (2561). รายงานผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ การจัดทำตัวชี้วัดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทประเทศไทยในมุมมองหน่วยงานภาครัฐ. วันที่ 3 - 4 กันยายน 2561 ณ ห้องประชุม เมจิก 3 ชั้น 2 โรงแรมมิราเคิล แกรนด์คอนเวนชั่น หลักสี่กรุงเทพมหานคร. เรียกใช้เมื่อ 7 มิถุนายน 2562 จาก [http://osthailand.nic.go.th/files/image/sdgs/pdf/Report\\_1\\_3\\_4Sep18.pdf](http://osthailand.nic.go.th/files/image/sdgs/pdf/Report_1_3_4Sep18.pdf)
- สกวรัตน์ เทพรักษ์ และคณะ. (2557). การศึกษาด้านการเลี้ยงดูของผู้ปกครองและการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการส่งเสริมการเจริญเติบโตและพัฒนาการ เด็กปฐมวัยในเขตสาธารณสุขที่ 4 และ 5. งานอนามัยแม่และเด็ก กลุ่มพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์อนามัยที่ 4 กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก [http://hpc4.go.th/rcenter/\\_fulltext/20140331103024\\_1551/20140403134122\\_548.pdf](http://hpc4.go.th/rcenter/_fulltext/20140331103024_1551/20140403134122_548.pdf)
- สำนักงานสาธารณสุขอ่างทอง. (2560). รายงานการก้นน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPM ปีงบประมาณ 2560 (อินเทอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก <http://atg.hdc.moph.go.th>
- สุมาลี จรุงจิตตานุสนธิ์. (2560). การพัฒนารูปแบบการเฝ้าระวังและส่งเสริมเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการล่าช้าในจังหวัดบุรีรัมย์. วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ, 35(2), 122-132.
- อรุณศรี กัณวเศรษฐ. (2560). ผลของโปรแกรมการมีส่วนร่วมส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษา ต่อความรู้และการรับรู้ความสามารถของผู้ดูแลเด็กวัยปฐมวัย. วารสารเวชสารการพยาบาล, 20(1), 40-53.
- อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน. (18 ธันวาคม 2561). รูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาของเด็กที่สงสัยมีพัฒนาการล่าช้าโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน. (เจตต์ชัยญา บุญเฉลียว, ผู้สัมภาษณ์)
- Bloom, B.S., et al. . (1986). Handbook on Formative and Summative Evaluation of Student Learning. New York: McGraw-Hill.
- Cohen, J. M. & Uphoff, N. T. (1981). Rural development participation: Concepts and measure for project design implementation and evaluation. In The Rural Development Committee Center International Studies . Cornell University.



- Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helpgiving practices and family- Centered care. *Pediatr Nurs*, 22(2), 334-337.
- Werker, J. F. & Desjardins, R. N. (2004). Is the integration of head and seen speck mandatory for infants? *Developmental Psychobiology*, 45(5), 187-203.